

УДК 339.944

ПРАВО ІР ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

А. В. Шабалін

к.ю.н., ст. дослідник, завідувач відділу питань захисту прав інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук ТНУ імені В.І. Вернадського. адвокат
ORCID 0000-0001-8536-5081
(<https://orcid.org/0000-0001-8536-5081>)

IP LAW AND MODERN TECHNOLOGIES: FOREIGN EXPERIENCE

A. V. Shabalin

Candidate of Law, Senior Researcher, Head of the Department of Intellectual Property Rights Protection of the Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Associate Professor of the Department of State Law and Humanities of the V.I. Vernadsky TNU. Attorney
ORCID 0000-0001-8536-5081
(<https://orcid.org/0000-0001-8536-5081>)

Анотація: У наукових тезах досліджуються питання пов'язані із використанням та охороною об'єктів права інтелектуальної власності на прикладі зарубіжного досвіду. Значна увага приділяється питанням захисту об'єктів права інтелектуальної власності створених із застосуванням сучасних цифрових технологій. Визначені проблемні питання, запропоновані потенційні шляхи їх вирішення.

Ключові слова: ІР, право інтелектуальної власності, захист права інтелектуальної власності, штучний інтелект.

Annotation: The scientific theses explore issues related to the use and protection of intellectual property rights using foreign experience as an example. Considerable attention is paid to the protection of intellectual property rights created using modern digital technologies. Problematic issues are identified and potential solutions are proposed.

Keywords: IP, intellectual property law, intellectual property rights protection, artificial intelligence.

Розвиток сучасного суспільства не представляється можливим без сучасних технологій. Нараз цифрові досягнення докорінно змінюють життя кожної людини, держави в цілому.

Це вже стала аксіомою, що подальший розвиток людини буде залежить від технологічних новацій.

Вже зараз широке застосування штучного інтелекту (ШІ) свідчить, що у подальшому будуть змінені підходи щодо виробничих та трудових відносинах. Багато спеціальностей будуть автоматизовані, пріоритетними для людини стануть ті спеціальності, де головною складовою буде творча діяльність, яка, поки, ще непідвласна машині.

Вже зараз є приклади, коли застосування сучасних цифрових технологій дозволяє побудувати інноваційну бізнес модель, при цьому, мова йде не про потужні корпорації.

Так, співробітник фінтех-компанії Brex Аммаар Реші за допомогою штучного інтелекту створив дитячу книжку «Alice and Sparkle» («Аліса та Іскорка»). Коли книга надійшла у продаж, Реші зіткнувся зі шквалом критики у соцмережах та навіть з погрозами смерті.

Для створення історії ентузіаст використовував чат-бота ChatGPT. Сюжет розвивається довкола дівчинки Аліси та її робота-помічниці Спаркл, яка бажає дослідити світ високих технологій. Реші здійснив запит для бота ChatGPT — зробити Алісу цікавою, а робота — свідомим. Потім Реші застосував генератор зображень за описом Midjourney для створення ілюстрацій до 14-сторінкової книги.

Після 72 годин роботи над проектом автор завантажив фінальний результат на книжкову платформу Amazon Kindle Direct Publishing. Спочатку ентузіаст планував зробити книгу тільки для дитини друзів, проте після публікації новини про вихід книжки у своєму Instagram отримав безліч

запитів на її покупку. За словами автора, на сьогодні він продав 70 екземплярів, а близько 45 подарував [1].

Направду, подібна бізнес модель викликала неоднозначну реакцію серед творців, які вважають, що тут відсутня творча складова і про ніяке право інтелектуальної власності мова не може йти.

Варто зазначити, що на території Європейського Союзу (надалі – ЄС) необхідність захисту інтелектуального продукту в сфері ІТ-технологій була передбачена керівними органами ЄС у 1998 р., коли була видана Зелена книга «Авторське право та виклик технологій – питання авторського права, що вимагають невідкладних дій». Цей документ був підготовлений Єврокомісією та став базою для прийняття майбутніх профільних європейських директив спрямованих на гармонізацію законодавства на єдиному внутрішньому ринку. Зелена книга 1998 р. стала продовженням відповідної Книги 1991 р., де ще тоді вказувалось на необхідність захисту нових технологічних продуктів (комп'ютерних програм тощо [2].

На сьогоднішній день у західній економіці, це стосується і Європи, існує необхідність вироблення нових підходів щодо розуміння ролі інтелектуальної власності у суспільстві.

І такі позиції вже формуються як в Європі, так і в інших західних економіках.

Експерти Baker McKenzie виділяють кілька видів нематеріальних активів, які поки прямо не закріплені законом як вид інтелектуальної власності (ІВ), але можуть бути комерціалізовані і вже з'являються в діловому обороті.

Корпоративна ідентичність Не плутати з корпоративним стилем, що є одним із способів її вираження. Корпоративна ідентичність - це поєднання елементів, які ідентифікують компанію: назва і логотип, слоган або ряд слоганів і повідомлень, об'єднаних спільною ідеєю (наприклад, рекламна

кампанія), дизайн приміщень, сайту та інших, пов'язаних з компанією, об'єктів і носіїв інформації, кольору, образи, а іноді ще й звуки і навіть аромати. Корпоративна ідентичність нерозривно пов'язана з тим, що в фінансовому обліку називається goodwill (репутація бренду, клієнтська база і партнерські зв'язки компанії, лояльність співробітників тощо.). Відповідно, як нематеріальний актив вона не тільки може бути об'єктом продажу або ліцензування, а й запорукою при кредитуванні або внеском при створенні будь-яких спільних проектів і нових бізнесів.

Облікові записи та доменні імена. Захист прав на товарні знаки може застосовуватися до назв облікових записів. Акаунти у соціальних мережах, адреси каналів на відеохостингу стають активами через цінності контенту і бази передплатників, не кажучи вже про сам контенті, який стає предметом транзакцій разом з обліковими записами. Виникають навіть онлайн-магазини акаунтів, де можна вибрати відповідний за кількістю передплатників, переглядів, лайків та т. Д. Інтелектуальної власністю можна вважати і пости в соцмережах, якщо вони містять оригінальний контент - наприклад, літературний твір або рецепти страв і напоїв

Права на образ людини. У США немає можливості захистити образ шляхом реєстрації, але є шанс довести своє право за допомогою судових прецедентів і норм законів, що захищають іміджеві права і забороняють недобросовісну конкуренцію. У Великобританії можна апелювати до закону про незареєстрованих товарних знаках, за яким людина має право надати свій образ для комерційного використання (наприклад, оформивши у вигляді ліцензії). А в Іспанії діє Закон про захист зображення фізичної особи, прямо приписує укладати відповідні угоди з перерахуванням конкретних видів використання. Gala-Salvador Dalí в суперечці з Netflix якраз вказував на те, що управляє ексклюзивними правами не тільки на роботи Далі, але і його персону.

До інтелектуальної власності нового типу експерти Baker McKenzie відносять також телевізійні формати, виставкові об'єкти, що не персоналізовані дані, сертифікаційні знаки, твори з невідомої приналежністю. Конструкції одягу, взуття, меблів та ін. А також проектні моделі зазвичай захищені авторським правом, але деякі з моделей, їх елементи, деталі або шаблони можуть не підпадати під таку захист і все ж бути відмінними і здатними до комерціалізації [3, с. 173-174].

Розвиток ІІІ значно розширяє задачі пов'язані із визначенням нових об'єктів права інтелектуальної власності.

Іншим важливим питанням щодо в контексті нових підходів щодо розуміння нової парадигми права інтелектуальної власності є необхідність у виробленні нових правових та організаційних підходів щодо захисту права ІР.

Цілком логічним є те, що поява нових продуктів (ринків), їх розповсюдження у цифровому середовищі, призводить до появи нових видів порушення прав творців та правовласників, а значить існує необхідність у вирішенні відповідних юридичних конфліктів.

Це означає, що існує потреба у розробленні нових як законодавчих, так і методичних (тактичних) підходів щодо судового захисту порушеного права інтелектуальної власності в умовах активного розвитку цифрових технологій. А також необхідності вироблення відповідних законодавчих підходів, спрямованих на вдосконалення правової охорони та захисту права інтелектуальної власності в цифровому середовищі.

Вищевикладене дає підстави сформулювати наступні висновки щодо особливостей судового захисту права інтелектуальної власності за правилами господарського судочинства:

– справи про захист права інтелектуальної власності розглядаються за правилами позовного (загального позовного та спрощеного) та наказного

провадження (наприклад, стягнення нарахованої та несплаченої авторської винагороди), яке є альтернативним;

- розгляд та вирішення справ про захист права інтелектуальної власності здійснюються відповідно до імперативних правил предметної юрисдикції (Вищий суд з питань інтелектуальної власності як суд першої та апеляційної інстанцій у таких справах);

- справам про захист права інтелектуальної власності притаманний як імперативний, так і факультативний склад учасників провадження. До першого належать – позивач та відповідач (їх представники) або органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. До другого – треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору та треті особи, які не заявляють такі вимоги; в) можливості розгляду позову без участі належним чином повідомлених учасників справи;

- дослідження судом здійснюється переважно документарної доказової бази, що пояснюється специфікою правової природи об'єктів права інтелектуальної власності. На сучасному етапі значну роль у доказуванні відіграють електронні докази, що пояснюється активним процесом використання результатів інтелектуальної діяльності у цифровому середовищі;

- ухвалення судового рішення (судового наказу) та можливість його оскарження здійснюється відповідно до загальних правил господарського процесуального законодавства;

- існує необхідність у розробленні нових як законодавчих, так і методичних (тактичних) підходів щодо судового захисту порушеного права інтелектуальної власності в умовах активного розвитку цифрових технологій, появі нових цифрових продуктів, які є результатами творчої діяльності [4, с.255-267].

Зрозуміло, що подальший розвиток ІТ поставить необхідність вирішення нових завдань в сфері використання, охорони та захисту ІР, і, в цьому плані цікавим для нас є зарубіжний досвід.

Література

1. Штучний інтелект написав книгу, яка стала причиною скандалу.
URL : <https://noworries.news/shtuchnyj-intelekt-napysav-knygu-yaka-stalapruchynouy-skandalu/#> (дата звернення: 18.02.2025).
2. Сорока Н. Є. Діяльність Європейської комісії у сфері авторського права та суміжних прав в Європейському Союзі / Науковий вісник Держановго університету внутрішніх справ. № 2. 2014. С. 60-61. URL : http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2014/14snyeyues.pdf (дата звернення: 17.02.2025).
3. Шабалін А. В. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник. К.: НДІ ІВ НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2020. 160 с.
4. Порушення прав промислової власності в Україні: монографія / колектив авторів; за наук. ред. Н. М. Мироненко: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2019. 270 с. Шабалін А. В. Захист прав винахідників на винагороду в судовому порядку (п. 3.4. розділу 3). С. 251-267.